

EAPN-Latvija

«Poverty Watch 2025» ziņojums

OLGA BORISOVA EAPN LATVIJA PEP KOORDINATORS
(NABADZĪBAS EKSPERTS)

17.09.2025

Par mani

Olga Borisova

EAPN - Latvija PeP (cilvēki ar nabadzības pieredzi) koordinatore un nabadzības jautājumu eksperte.

Karjeras konsultante un kouč ar vairāk nekā sešu gadu pieredzi darbā ar sociālās atstumtības riskam pakļautām grupām.

Vadu Svētā Lūkas atbalsta centru – sociālā rehabilitācija un atbalsts cilvēkiem krīzē (bijušie ieslodzītie, atkarību skartie, ģimenes).

Aktīvi darbojos EAPN Latvija – pētniecība un politikas veidošana par nabadzības un sociālās nevienlīdzības jautājumiem Briselē.

Piedalos vairākos sociālos projektos, regulāri tiekoties ar dažādu cilvēku grupu pārstāvjiem, kam ir nabadzības un diskriminācijas riski.

EAPN – Eiropas pret nabadzību tīkls

EAPN (European Anti-Poverty Network) – dibināts **1990. gadā** Briselē.

Tīkls darbojas **visās ES dalībvalstīs + Norvēģijā, Islandē, Serbijā un citās partnervalstīs.**

Apvieno **vairāk nekā 25 nacionālos tīklus un Eiropas organizācijas.**

Misija - **izskaust nabadzību un sociālo atstumtību**, nodrošināt, ka **cilvēku ar nabadzības pieredzi (PeP)** balsis tiek uzklausītas politikā.

“EAPN ir lielākais pret-nabadzības NVO tīkls Eiropā. Tas nozīmē, ka mēs neesam tikai Latvija – mēs esam daļa no plaša tīkla, kas kopīgi ietekmē Eiropas Savienības politiku. Mūsu misija ir ne tikai dokumentēt nabadzību, bet arī **nodrošināt, lai cilvēku balsis tiktu sadzirdētas politikas līmenī.**”

EAPN - Eiropas pret nabadzību tīkls

EAPN misija - Eiropas pret-nabadzības tīkls apvieno NVO un PeP, lai mazinātu nabadzību, nevienlīdzību un sociālo atstumtību.

«Poverty Watch» ziņojuma standarti - balstīts uz cilvēku ar nabadzības pieredzi balsīm (PeP), atspoguļo statistiku, sniedz rekomendācijas valdībai un ES, tiek veidots ik gadu vairāk nekā 25 valstīs, koordinē EAPN Europe.

Kas ir «Poverty Watch» ziņojums

Ikgadējs ziņojums, ko sagatavo EAPN tīkli visā Eiropā.

Balstās uz **kopīgiem kritērijiem**:

- Statistika (ES-SILC, Eurostat, nacionālie dati).
- PeP pieredzes stāsti un fokusgrupas.
- Politikas analīze un rekomendācijas.

Mērķis - **uzraudzīt nabadzības attīstību un ietekmēt politikas veidošanu nacionālā un ES līmenī.**

«Poverty Watch» darbojas kā sabiedrības veselības pārbaude – tā parāda, cik stipra vai trausla ir mūsu sociālā sistēma. Tas nav tikai skaitļi.

Tas ir arī cilvēku stāsti – kas nozīmē dzīvot ar nepietiekamu ienākumu, kā ir nevarēt apmaksāt komunālos rēķinus vai nesaņemt veselības aprūpi. Un tāpēc tas ir tik svarīgi – jo tas papildina valdības oficiālos rādītājus ar reālo dzīves pieredzi.

Latvijas situācija 2025. gadā

Saskaņā ar «Poverty Watch 2025» datiem **nabadzības riskam** Latvijā pakļauti 21,6% iedzīvotāju.

Bērnu nabadzības risks – augstāks nekā ES vidēji.

Seniori, īpaši sievietes – augstākais nabadzības riska procents.

Reģionālās atšķirības - Latgalē un Zemgalē nabadzības risks būtiski pārsniedz ES vidējo.

Enerģētiskā nabadzība - daudzi mājsaimniecību nespēj nosegt komunālos maksājumus.

PeP pieredzes stāsti - (izmanto PW piem. no intervijām) – birokrātija, nepietiekams atbalsts, grūtības ar mājokli un veselības aprūpi.

Kāpēc «Poverty Watch» ziņojums ir vajadzīgs?

Tas dod cilvēkiem ar nabadzības pieredzi balsi.

Atspoguļo ne tikai datus, bet arī realitāti aiz tiem.

Palīdz salīdzināt valstis un izcelt problēmas, kas citādi paliktu neredzamas (piem., bezpajumtnieku statistikas trūkums Latvijā).

Dod **rekomendācijas valdībai un ES**, balstoties uz faktiem un pieredzi.

“Valdībai ir daudz stratēģiju un indikatoru, bet tie bieži vien neparāda, kā cilvēki patiesībā dzīvo. «Poverty Watch» atskaite šo plaisu aizpilda – mēs runājam gan ar datiem, gan ar cilvēkiem. Tas padara to par **unikālu instrumentu**, jo valdība redz gan tabulas, gan cilvēka balsi aiz katra skaitļa.”

Kopīgais Eiropas skats

Katru gadu EAPN Eiropa apkopo nacionālos PW ziņojumus.

Kopīgais secinājums: **nabadzība ES joprojām augsta – ap 95 miljoniem cilvēku** atrodas nabadzības vai sociālās atstumtības riskā.

Īpaši skartās grupas: **bērni, sievietes, migranti, seniori.**

Daudzās valstīs PW uzsver:

- nepietiekami ienākumi,
- mājokļu nepieejamība,
- enerģētiskā nabadzība.

“Latvija nav unikāla – ļoti līdzīgas problēmas ir citās valstīs. Bet tieši tāpēc mēs esam EAPN tīklā – lai redzētu, ka mūsu problēmas ir daļa no lielākas Eiropas bildes, un lai kopā prasītu risinājumus Eiropas līmenī.”

Latvijas situācija 2025

21,6% iedzīvotāju nabadzības riskā.

Bērnu nabadzības risks – virs ES vidējā.

Seniori, īpaši sievietes – visvairāk apdraudēti.

Enerģētiskā nabadzība – daudzas ģimenes nespēj nosegt komunālos maksājumus.

Reģionālās atšķirības - Latgalē situācija viskritiskākā.

Cilvēku stāsti no PW:

“Grūti samaksāt par zālēm, kad pensija ir mazāka par komunālajiem.”

“Sociālās palīdzības saņemšana prasa tik daudz dokumentu, ka cilvēki bieži vien padodas.”

Statistika ir satraucoša, taču cilvēku pieredzes stāsti atklāj vēl smagāku realitāti. Cilvēki Latvijā saka, ka sociālā palīdzība ir sarežģīta, atbalsts nepietiekams, un visbiežāk trūkst tieši elementārā – ienākuma un mājokļa drošības.

Galvenās problēmas

Nepietiekams minimālais ienākums.

Augstas mājokļu izmaksas.

Veselības aprūpes nepieejamība mazturīgajiem.

Trūkst datu par «marginalizētām» grupām.

Rekomendācijas (no «PW» 2025)

Ieviest **valsts minimālo ienākuma standartu**, kas atbilst dzīves dārdzībai.

Palielināt **atbalstu mājokļiem un enerģijas rēķiniem** mazāk turīgajām ģimenēm.

Stiprināt **veselības aprūpes pieejamību** (īpaši zobārstniecībai un ģimenes ārstiem).

Veidot **labāku datu sistēmu** par trūkstošajām grupām (bezpajumtnieki, cilvēki ar invaliditāti, bēgļi).

Institucionalizēt **PeP iesaisti** politikas veidošanā (padomes, konsultācijas).

EAPN - Latvija loma

Apvienojam NVO un PeP balsis Latvijā.

Sagatavojam «Poverty Watch» ziņojumu kā neatkarīgu monitoringa rīku.

Piedalāmies Eiropas Sociālo tiesību pīlāra (EPSR) īstenošanas vērtēšanā.

Esam partneri valdībai, bet arī neatkarīgi kritiķi.

Secinājums

Nabadzības risks Latvijā joprojām augsts.

Nepieciešama politiskā griba un resursi, lai samazinātu bērnu un senioru nabadzību.

«Poverty Watch» ziņojums ir sabiedrības spogulis – tajā apkopota gan statistika, gan cilvēku pieredze.

Aicinām **Labklājības ministriju un komiteju** - izmantot «PW» secinājumus nākamo gadu politikā un budžeta plānošanā.

Nav **vienotas pret nabadzības stratēģijas**.

Daži ieteikumi

Izstrādāt un ieviest Nacionālo Pret nabadzības Stratēģiju (NAPS)

Izstrādāt vietējo pret nabadzības stratēģiju (LAPS).

Uzlabot datu vākšanu un analīzi.

Iesaistīt cilvēkus ar dzīves pieredzi nabadzībā.

Izveidot strukturētu pret nabadzības koordinācijas mehānismu - Katras pašvaldības ietvaros jāizveido pret nabadzības darba grupa vai vienība, kas būtu tieši pakļauta pašvaldības vadībai un integrēta stratēģiskajos dokumentos.

Izmantot citu valstu labās prakses paraugus - Francija, Portugāle, Igaunijā.

Francija - Reģionālas novērošanas padomes

Nosaukums: *Observatoires locaux de la pauvreté.*

Struktūra: darbojas reģionālajā līmenī, tajās piedalās **NVO, pašvaldības, pētnieki un arī PeP.**

Galvenais uzdevums:

- vākt **statistiku un kvalitatīvos datus** par nabadzību reģionos,
- regulāri publicēt **reģionālos ziņojumus**,
- piedāvāt rekomendācijas valdībai un pašvaldībām.

Spēks: šie ziņojumi tiek **atzīti kā oficiāli avoti**, un valdība tos izmanto, lai izstrādātu sociālo politiku.

Priekšrocība: tie rada **tiltu starp akadēmisko vidi, NVO un politikas veidotājiem.**

Igaunija – *Sociālās politikas stratēģijas vietējā līmenī*

Pašvaldībām ir pienākums izstrādāt vietējās sociālās politikas stratēģijas.

Tās tiek ik gadu pārskatītas, piesaistot:

- pašvaldības sociālos dienestus,
- NVO,
- iedzīvotājus, t.sk. cilvēkus ar nabadzības pieredzi.

Process ir caurspīdīgs – sabiedrība var sekot līdzi progresam un komentēt.

Rezultāts - regulāra politikas atjaunošana, nevis statisks dokuments.

Portugāle – *Local Social Network*

Izveidota kā **valsts mēroga programma**, kas darbojas visās pašvaldībās.

Katrā pašvaldībā izveidota **vietējā sociālā padome**, kurā piedalās:

- pašvaldība,
- NVO,
- baznīcas,
- izglītības un veselības institūcijas,
- PeP pārstāvji.

Galvenais uzdevums: koordinēt visus **sociālos pakalpojumus un atbalstu** vienā sistēmā, lai tie nepārklātos un būtu efektīvāki.

Katru gadu tiek izstrādāts **vietējais rīcības plāns**, kas ir saistošs visiem iesaistītajiem.

Šis modelis uzskatāms par vienu no **veiksmīgākajiem Eiropā**, jo reāli uzlabo sadarbību starp sektoriem un padara palīdzību iedzīvotājiem pieejamāku.

Secinājumi un rekomendācijas

Latvijā trūkst līdzīgu mehānismu, kas nodrošinātu regulāru NVO, pašvaldību un valsts iestāžu dialogu.

Piedāvā **pārņemt elementus**:

no Francijas – **novērošanas padomes** ar oficiālu statusu,

no Igaunijas – **ikgadējā politikas pārskatīšana**,

no Portugāles – **plaša partnerība pašvaldībās**.

Uzsver, ka šādas sistēmas varētu palīdzēt **Latvijai efektīvāk risināt nabadzību un sociālo atstumtību**, jo tās dod:

regulāru monitoringu,
caurspīdīgu sabiedrības iesaisti,
koordinētu rīcību starp visiem iesaistītajiem.

PALDIES PAR UZMANĪBU!

<https://www.eapn.eu/eapn-latvia-latvijas-pretnabadzibas-tikls/>